

Direcció General de Política Lingüística

Majúscules i minúscules

© Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
Fotocomposició i impressió: A.G. Rodergas, SA
Dipòsit legal: B-43.327/89

Índex

Presentació	5
Introducció	7
Funció demarcativa	11
Inici de frase	11
1. A principi de text	11
2. Després de punt	11
3. Després d'admiració o d'interrogació	11
4. Després de punts suspensius	11
Inici de citació	12
Inici després de parèntesis	12
Inici d'enumeracions	12
Funció distintiva	14
Noms propis referits a persones	14
1. Noms i cognoms de persones i divinitats	14
2. Sobrenoms, renoms i pseudònims	14
3. Noms de dinasties i llinatges	14
4. Càrrecs oficials i títols nobiliaris	14
5. Formes de tractament o de designació genèrica de persones que precedeixen els noms propis o les designacions de càrrecs	15
6. Formes de tractament no catalanes	16
7. Formes protocol·làries de tractament	16
8. Formes abreujades de tractament, de designació genèrica de persones que precedeixen els noms propis i de formes protocol·làries	16
Noms propis referits a animals	16
Noms propis referits a coses	17
1. Noms d'objectes personalitzats	17
2. Noms d'astres	17
3. Noms de productes	17
Denominacions d'origen	17
• Denominacions oficials d'origen	17
• Denominacions de productes mitjançant el topònim d'origen	17
Designacions diverses	17
4. Noms d'institucions, organismes i entitats	18
Nom propi de la institució, organisme, entitat, empresa o establiment	18
Designacions d'entitats jurídico-públiques i religioses	19
Designacions d'òrgans de gestió	19
Designacions incompletes	20

Designacions coreferents	20
5. Fets i períodes temporals	21
Festivitats cíviques, religioses i polítiques	21
Fets històrics singulars	21
Divisions temporals	21
Moviments artístics i culturals	21
6. Activitats educatives, científiques i socials	22
Cicles educatius, assignatures i disciplines	22
Cursos i seminaris	22
Congressos, simposis i jornades	22
Congressos, ponències i discursos	22
Premis i distincions	23
7. Títols d'obres, publicacions i treballs	23
Títols de llibres, d'obres teatrals, musicals, cinematogràfiques i d'arts plàstiques	23
Publicacions periòdiques	23
Col·leccions de llibres o altres obres	23
Parts d'una obra o d'una publicació periòdica	23
8. Tramitacions i títols de documents oficials	24
Títols de documents oficials i de les tramitacions corresponents	24
Altres tramitacions	25
Parts genèriques de les obres i els documents legals	25
Informes, estudis i projectes	25
Documents acreditatius i carnets	25
9. Noms de lloc	25
Noms de lloc catalans amb article	26
Noms de lloc no catalans amb article	26
Noms de demarcacions i de divisions territorials	26
Noms d'entitats locals territorials	26
Noms d'accidents i llocs geogràfics	27
Noms de lloc històrics, geopolítics i geoturístics	27
Noms de places, carrers i altres vies urbanes i interurbanes	28
Noms d'edificis singulars	28
Dependències d'edificis	28
Bibliografia	31

Presentació

Les convencions referents a l'ús de les lletres majúscules i minúscules no formen part, almenys en aparença, dels assumptes lingüístics crucials (o, si voleu, majúsculs). En canvi, és evident que un sistema d'escriptura ben establert i coherent no es pot donar per acabat sense convencions d'aquesta mena. Totes les persones que escriuen o revisen textos han de poder tenir uns criteris de referència per resoldre de manera homogènia l'ús de les majúscules i les minúscules.

La freqüència dels casos en què correspon usar una lletra majúscula i la complexitat real (malgrat la simplicitat aparent) d'alguns d'aquests casos són altres factors que justifiquen plenament l'atenció que la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu ha dedicat a l'elaboració d'aquest estudi i de la proposta consegüent.

Unificar els usos actuals de majúscules i minúscules en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya no és un objectiu que es pugui aconseguir de manera immediata. Per aquest motiu, la Direcció General de Política Lingüística ha considerat convenient de difondre aquesta proposta confiant que serà gradualment incorporada a les convencions vigents en els diversos organismes que depenen de la Generalitat.

Subratllem, per acabar, que amb aquesta publicació s'inicia la col·lecció "Estudis i Propostes", per mitjà de la qual es donaran a conèixer altres criteris lingüístics. Confiam que la voluntat de servei amb què s'emprèn aquesta sèrie respongui a les necessitats reals dels usuaris i contribueixi a perfeccionar la qualitat dels textos administratius i de la llengua d'ús públic en general.

Miquel Reniu i Tresserras
Director general de Política Lingüística

Nota a la segona edició:

Els canvis que presenta la segona edició de ***Majúscules i minúscules*** respecte de la primera no són canvis de criteris. L'únic canvi en aquest sentit és la recomanació que afecta el nom dels títols de documents oficials. A la primera edició es deia que la inicial del mot o dels mots que designen la classe de document s'escriuen amb majúscula: Projecte de Llei..., Proposta de Resolució... En aquesta segona edició s'ha simplificat aquest criteri, de manera que només s'escriu amb majúscula la inicial del primer mot que designa la classe de document: Projecte de llei..., Reial decret legislatiu..., etc.

Els canvis que recull aquest opuscle responen a la necessitat de fer que aquest treball sigui més clar i entenedor. Així, s'han substituït alguns títols massa abstractes, com era el cas de les subdivisions "Entitats abstractes instituïdes oficialment" o "Activitats instituïdes oficialment o per la societat civil", que han passat a ser "Activitats educatives, científiques i socials". Des d'un punt de vista quantitatiu, el canvi més nombrós, el representen els nous exemples que s'hi han afegit. Aquests exemples pretenen facilitar la comprensió de les recomanacions i són, en general, una mostra més variada i més completa que l'anterior. Per a la tria dels exemples nous s'han tingut en compte els dubtes i els comentaris que sobre aquest treball han presentat els usuaris del servei d'atenció de consultes lingüístiques del Servei d'Assessorament Lingüístic d'ençà de la publicació de l'opuscle fins ara.

Per acabar, només queda comentar que també s'hi han inclòs alguns apartats nous, que pretenen resoldre els dubtes sobre l'ús de la majúscula o la minúscula en altres casos habituals en la redacció de textos administratius (premis i distincions, documents acreditatius, noms de lloc geopolítics o geoturístics, etc.).

Barcelona, 1992

Introducció

La funció bàsica d'un text és assegurar la comunicació. Perquè un text, en aquest cas escrit, sigui comprensible, a part de la redacció o exposició ordenada del contingut, hi ha uns recursos gràfics que contribueixen a fer-lo més entenedor. Un d'aquests recursos és l'ús de les majúscules.

A l'article "majúscul -a" de la *Gran enciclopèdia catalana*, Ascari M. Mundó, després de fer-ne la descripció i una petita nota històrica, diu: "En les llengües romàniques comencen amb majúscula tots els noms propis, i també altres segons unes regles convencionals no sempre ben definides."

María Moliner, al seu *Diccionario de uso del español*, encara és més explícita: "La cuestión del uso de letra mayúscula en la inicial de ciertas palabras es la más caótica de la ortografía. (...) El desconcierto que reflejan las normas anteriores es debido, naturalmente, a que el uso de la mayúscula tiene más valor reverencial que gramatical (lo tiene gramatical en alemán); puede decirse que es un signo psicológico. Podría despojarse a las letras mayúsculas de todo valor ortográfico y dejarlas convertidas en otro tipo de letra más y, como tal, restringir su uso al principio de los escritos y detrás de punto, y, gramaticalmente, no pasaría nada; se sentiría en algunos casos la necesidad de diferenciar una designación aplicada a un caso particular cuando esa misma designación tiene valor genérico, pero ese mismo caso se da continuamente sin que se recurra a la mayúscula para resolverlo; es uno de los casos de aplicación de las comillas."

L'ús de la majúscula no respon, doncs, només a una regla establerta, sinó que també està sotmès a les modes i a una certa evolució, i a convencions i costums propis d'institucions i professions (els usos administratius, els llibres d'estil de les publicacions periòdiques i les editorials, etc.), i al gust personal.

L'abús de les majúscules en un text ha donat lloc a la paraula "majusculista", i el refús volgut i sistemàtic d'aquest, al terme "minusculista". Entre totes dues actituds oscil·len les pràctiques quotidianes d'escriptura. La inseguretats que tan bé descriu Moliner per al cas del castellà, i que intuïm en el laconic comentari de *la Gran enciclopèdia catalana*, ha crescut encara els últims anys, quan la resistència al canvi, tradicional de l'Administració espanyola, el restabliment i l'intent de modernització de les institucions catalanes, la tendència minusculista dominant en la premsa i el disseny gràfic i l'ús expressiu i abusiu de les majúscules per la publicitat coincideixen a fer-nos ballar el cap cada vegada que hem d'escriure expressions com ara *el president de la corporació, el President de la Corporació, el president de la Corporació, el President de la corporació*.

L'aspiració d'aquest treball és presentar una proposta que pugui ser la base d'un procés d'unificació d'aquests usos ortogràfics i de l'establiment d'algunes solucions comunes als problemes que ens han semblat més significatius i peremptoris. Per tant, hem mirat d'establir uns criteris tan simples i genèrics com ha estat possible a partir de la distinció entre les dues funcions principals de la majúscula: la funció

demarcativa (l'ús de la majúscula segons la seva situació dins el text) i la funció connotativa o distintiva (l'ús segons la naturalesa de la paraula).

Com es pot veure al sumari, aquesta distinció dóna lloc a una divisió del treball en dos grans apartats. El primer, titulat "Funció demarcativa", no ofereix grans novetats ni ha donat gaires maldecaps -llevat del paràgraf dedicat a les enumeracions-, ja que en aquest aspecte la tradició ortogràfica és força segura i respectada. En canvi, el segon, "Funció distintiva", ha esdevingut el centre de les vacil·lacions i discussions, ja que, en general, es fonamenta en la difícil divisió del que és nom propi i del que és nom comú.

La delimitació de l'abast del que és nom propi és encara un problema per als lingüistes. Fabra, a la *Gramàtica catalana* de 1956, quan parla del grup nominal diu: "La llengua no posseeix un nom distint per a cadascun dels éssers o coses que se'ns escaigui designar en comunicar els nostres pensaments a altri per mitjà de la paraula (...) Tots els individus pertanyents a una mateixa espècie poden ésser designats per un mateix nom *comú* a tots ells, però sovint per a distingir un individu determinat dels altres de la mateixa espècie li és posat un nom que facilita la seva designació: és el seu *nom propi*. Ex.: *riu* és un nom comú; Segre, Llobregat, Cardener, Ter, Tec, etc. (els noms amb què han estat batejats els diferents rius de Catalunya) són noms propis..."

La classificació dels noms en comú, propi; col·lectiu, individual; concret, abstracte; etc., depèn de diferents factors i de la manera com ens adreçem als éssers i als objectes i els organitzem. El que sembla clar és que la distinció entre *comú* i *propi* depèn de la relació que hi ha entre el nom, el significat i el referent. El referent, és a dir, el subjecte a què fa referència el nom, en el cas del nom propi és concret, determinat i no presenta connotacions. Té una funció denominativa i prou. Noms com *gos*, *home*, *casa* connoten una sèrie d'atributs que tenen aquests subjectes. Per exemple, *gos* és *animal mamífer...* Un nom com *Posidó* pot fer referència a *un home*, *un déu*, *un gos*, etc. El nom propi, amb independència del sistema de formació o de l'origen, no té per ell mateix significat. Neix perquè cal diferenciar els diferents elements d'una mateixa classe, espècie o gènere.

En canvi, un nom és comú quan designa un concepte general, aplicable a molts altres casos de la mateixa espècie i presenta connotacions semàntiques.

Ara bé, el nom comú pot entrar en la formació d'un de propi per un procés d'especialització o determinació. En aquest cas, però, conserva les connotacions semàntiques. Així, *Direcció General de Política Lingüística* és un nom propi de referent únic, compost per noms comuns amb connotació de significat.

Per acabar, i des d'un punt de vista pràctic, podem dir que hi ha dues menes de noms propis: els que ho són *per natura* i els que ho són *per convenció*. El nom propi per natura designa de manera particular un ésser o una cosa o un grup d'éssers o de coses. Per exemple, els noms de fonts, els cognoms, els noms dels pobles, etc. Aquests no acostumen a presentar problemes per a l'ús de la majúscula. Els noms propis per convenció són noms comuns elevats a la categoria de propis per un sistema convencional i, com ja esmenta M. Moliner, són els que presenten més problemes.

No hem anat gaire lluny en la definició de nom propi, però sí que tenim una base per intentar destriar-los.

Tenint en compte que aquesta proposta surt de l'Administració i que també té com a objectiu unificar l'ús de les majúscules i les minúscules dels textos de l'Administració, ens sembla adequat comentar la solució de tractar les designacions dels càrrecs com a noms comuns sense tenir en compte consideracions jeràrquiques o reverencials que a vegades també es corresponen amb el fet que siguin càrrecs únics (president, secretari, etc.) o que no ho siguin (tinent d'alcalde, vocal, etc.), tot i que no sempre es manté la majúscula per als primers i la minúscula per als segons. Que siguin únics o no també depèn dels límits que ens fixem. Si parlem d'un departament, hi ha més d'un director general. Si ens traslладem a una direcció general, només hi ha un director general, però hi ha més d'un cap de servei i així successivament. Per tant, considerem que els noms comuns *director*, *president*, *cap*, etc. no s'han d'eleva a la categoria de nom propi, perquè cada un d'ells és un exponent d'un col·lectiu.

Convençuts que cal tractar de la mateixa manera tots els càrrecs, sense fer diferències en l'escala jeràrquica, hem adoptat i proposem l'ús de la minúscula per a tots ells. Així, escriurem *director general de Política Lingüística*, on *director general* és el nom del càrrec i *Política Lingüística* és el resultat d'un procés d'economia lingüística pel qual s'ha reduït *director general de la Direcció General de Política Lingüística* al sintagma nominal *director general de Política Lingüística*, tenint en compte que la primera part del nom de l'organisme i el nom del càrrec es corresponen.

També hem aplicat el mateix criteri de donar el mateix tractament a les parts genèriques de les obres i els documents legals. Així, proposem d'escriure amb minúscula tant els mots *secció*, *capítol*, com *article* o *apartat*, ja que tots són noms comuns.

Per acabar, volem donar les gràcies a Josep M. Mestres, M. Assumpció Montagut, Maria Sanabra i Ignasi Sardà, autors del document de treball que ha servit de base per a l'establiment d'aquesta proposta per part de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu.

Per començar, hem de dir que els mots poden anar amb majúscula per dues raons: a causa de la seva situació dins el text i segons la seva naturalesa. En el primer cas, podem dir que la funció és demarcativa; en el segon, la funció és distintiva. Vegem-ho, doncs.

Funció demarcativa

De fet, de tots els signes de puntuació, només el punt té valor de pausa definitiva, i marca l'acabament d'una frase i l'obligació de recórrer a la majúscula. Altres signes de puntuació poden marcar també l'acabament de la frase, però no és pas la seva missió principal, sinó que, primer de tot, són signes prosòdics que poden arribar a tenir valor de pausa com el punt.

Inici de frase

1. A principi de text

Cal començar amb majúscula.

2. Després de punt

En la majoria dels casos, la majúscula està determinada per un punt de la frase anterior i, per tant, no hi ha dubte, cal començar amb majúscula:

“Hi ha un cap de taur, blanc com el sorral que el sol mossega. Un cap de taur ver, un cap de taur pintat com un trofeu tribal. Colors antics de coltells i de nus de capes.” (Pere Gimferrer, *Fortuny*.)

3. Després d'admiració o d'interrogació

Aquests signes de puntuació si no porten un altre signe de puntuació darrere, marquen l'acabament d'un període i motiven, per tant, l'inici del següent amb majúscula:

“Volia dir alguna cosa? No s'esperava aquella pregunta, escopida a boca de canó.” (Josep Bras, *Exemplar gratuït*.)

“Prou! No he robat res! No he matat a ningú! Sou uns monstres!” (Pierre Véry, *Goupi Mans Roges*.)

4. Després de punts suspensius

Aquest signe de puntuació pot marcar l'acabament d'un període i motivar, per tant, l'inici del següent amb majúscula:

“[...] i, per tant, no m’hi poso més... Això no obstant, no deixa de sorprendre’m que [...]” (*Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, C-núm. 134, del 5 de març de 1987, pàg. 1.843.)

O bé, suspendre un moment la frase, per reprendre-la tot seguit, sense cloure cap període:

“[...] afegí que ‘deplorava profundament l’accident... i que els oferia l’expressió del seu condol...’. I després...” (Pierre Véry, *Goupi Mans Roges*.)

“Havent-se acabat les preguntes, perdó, a aquest primer punt de l’ordre del dia de la Comissió d’avui..., abans d’aixecar aquesta sessió, [...]” (*Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, C-núm. 134, del 5 de març de 1987, pàg. 1.843.)

Inici de citació

És introduïda per dos punts, els quals no marquen necessàriament inici amb majúscula:

“El jove duc d’Uzès és mort, allà enllà, sota un abassegador i tòrrid sol colonial: de la sotana del preceptor havia passat a l’obaga cruixidora dels enagos d’Emilienne d’Alençon.” (Pere Gimferrer, *Fortuny*.)

Cal tenir present, però, que si el que es transcriu després dels dos punts és la citació d’un fragment el començament del qual és amb majúscula, cal respectar aquesta majúscula:

“És escrit: ‘La boca em va besar tot tremolant.’ És escrit el destí de Francesca de Rimini.” (Pere Gimferrer, *Fortuny*.)

Inici després de parèntesis

Un text situat a l’interior dels parèntesis que vénen després d’un punt ha de començar amb una majúscula i acabar amb un altre punt dins els parèntesis:

“Allà, durant la batalla d’Isly, havia rebut una bala a la regió dels ronyons que l’havia doblegat per la meitat. (Això, però, no li havia impedit de fer petar algun tret contra els prussians, el 70.) O, potser, parlava de la guerra d’Espanya.” (Pierre Véry, *Goupi Mans Roges*.)

Altrament, ha de començar amb minúscula:

“L’estança de Maximilià, l’arxiduc, emperant de Mèxic (il Messico!, exclama d’Annunzio), té franges de color vermell...” (Pere Gimferrer, *Fortuny*.)

Inici d’enumeracions

Pot ser que aquestes enumeracions estiguin precedides de dos punts, un punt i coma o una coma; així, ens trobem:

- Enumeració introduïda per una coma. El cas més corrent és el de les cartes en

què -després dels mots vocatius de l'inici, que acostumen a anar seguits de coma- el text comença amb majúscula quan s'escriu en una ratlla a part, per tal com comença paràgraf. Hi ha casos en què tot i que és poc usual s'escriu a text seguit; llavors, evidentment, no hi cal la majúscula.

- Escrits encapçalats per formes del tipus *atès que...* o *vist que...*, que acaben amb un punt i coma o una coma abans del verb principal. En aquest cas, comencem el paràgraf següent amb majúscula, per tal és començament de paràgraf.
- Altres casos més corrents d'enumeracions introduïdes per dos punts i que s'inicien o no amb una marca d'enumeració (guionet, enumeració alfabètica o numèrica). Aquí ens trobem amb diversitat de criteris, però la tendència majoritària és reservar la minúscula per als casos d'enumeració de mots o de sintagmes nominals. (En aquests casos, s'acostuma a ometre el signe de puntuació al final de cada element enumerat.) Per exemple:

“Cal presentar la documentació següent:
— certificat d'inscripció al Registre Mercantil
— document nacional d'identitat
— etc.”

Quan una enumeració està formada per oracions i sintagmes nominals o per sintagmes nominals llargs, cada element o punt comença amb majúscula inicial i duu un punt al final.

Per exemple:

“Ordre del dia:

1. Lectura i aprovació de l'acta de la reunió anterior.
2. Presentació i aprovació, si escau, del pla d'actuacions per al 1993.
3. Valoració de la proposta de contractació... aprovada per la Comissió Gestora.
4. Torn obert de paraules.”

Funció distintiva

Els noms comuns i els noms propis genèrics (tant els substantius com els adjectius) s'escriuen, en general, amb minúscula inicial.

Els noms propis concrets (substantius i adjectius qualificatius i numerals que expressen ordre) s'escriuen, en general, amb majúscula inicial.

Noms propis referits a persones

1. Noms i cognoms de persones i divinitats

La lletra inicial dels noms propis i dels hipocorístics de persones i dels noms propis de divinitats s'escriu en majúscula. Exemples:

Joan Salvat Papasseit
Déu
la Santíssima Trinitat
Jehovà
Al·là
Zeus
Llucifer
Cesc (Francesc)
Ció (Concepció)

2. Sobrenoms, renoms i pseudònims

S'escriuen amb majúscula inicial tots els noms substantius i altres elements, tret dels articles i les preposicions que els componen. Exemples:

Martí l'Humà
el Noi del Sucre
Joan el Caçador
el Timbaler del Bruc
el Sàtir de Gràcia

3. Noms de dinasties i llinatges

S'escriuen amb majúscula. Exemples:

els Macabeus
l'època dels Àustries

4. Càrrecs oficials i títols nobiliaris

S'escriuen amb minúscules inicials, tant si amb la designació del càrrec ens referim a la persona concreta que el té com si no és així. Exemples:

el president de la Generalitat va arribar a ...
el Parlament té un president i una vicepresidenta primera

el governador civil de Barcelona
els governadors civils de Catalunya

el diputat d'Esquerra Republicana
els diputats de l'oposició

l'alcalde de Girona ha inaugurat...
cada ajuntament és presidit per un alcalde

el conseller de Cultura
els consellers de tots els departaments

el director general de Política Lingüística
un director general va participar en...

el comte de Barcelona ha declarat...
Carles Gustau, rei de Suècia

Cal tenir en compte, però, que quan les designacions dels càrrecs van introduïdes per les formes protocol·làries de tractament que els corresponen, aquestes designacions també s'escriuen amb majúscula inicial (v. punt 7 d'aquest apartat).

Exemples:

Molt Honorable Senyor President
Excel·lentíssim Senyor Governador
Il·lustríssima Senyora Alcaldessa
Sa Majestat el Rei

Però:

Molt Honorable Senyor Joaquim Xicoy, president del Parlament de Catalunya

5. Formes de tractament o de designació genèrica de persones que precedeixen els noms propis o les designacions de càrrecs

S'escriuen amb minúscula inicial. Exemples:

santa Maria
sant Antoni
arc de sant Martí
regla de sant Benet
sor Caritat
fra Ginebró
mossèn Alcover
el senyor Niubó
el professor Carreter
el general Escofet
el president Havel
el bisbe Jubany
la ministra Conde
el conseller Cullell
el jutge Subirats

el rei Joan Carles
el lletrat Pau Vallhonrat
la magistrada Palmira Rebull

Cal tenir en compte el punt 7 d'aquest apartat.

6. Formes de tractament no catalanes

S'escriuen amb majúscula inicial. Exemples:

Sir Lawrence Olivier
Monsieur Dupont
Frau Maria Braun
Don Pedro García

7. Formes protocol·làries de tractament

S'escriuen amb majúscula inicial. Exemples:

Molt Honorable Senyora
Excel·lentíssim i Magnífic Senyor
Il·lustre Senyora

8. Formes abreujades de tractament, de designació genèrica de persones que precedeixen els noms propis i de formes protocol·làries

Les formes abreujades dels casos descrits en els apartats 5, 6 i 7 sempre s'escriuen amb majúscula inicial. Exemples:

Sr. Serra
Dra. Martí
Prof. Carreter
St. Antoni
Sta. Maria
Mn. Dalmau
M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn
Excm. i Mgfc. Sr. Ramon Pascual
I. Sra. Eulàlia Vintró
Mr. Strubell

Noms propis referits a animals

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i adjectius. Exemples:

Cobi (gos)
Campaneta (cabra)
Donald (ànec)

Noms propis referits a coses

1. Noms d'objectes personalitzats

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i altres elements, tret dels articles i les preposicions. Exemples:

la Tisó (espasa)
l'Excalibur (espasa)
el Pi de les Tres Branques

2. Noms d'astres

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i adjectius. Exemples:

Terra (planeta)
Sol (estel)
Lluna (satèl·lit)
Halley (cometa)
Óssa Menor (constel·lació)

Però:
prendre el sol
lluna plena
cada terra fa sa guerra

3. Noms de productes

Denominacions d'origen

- Denominacions oficials d'origen

En les denominacions oficials d'origen s'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i altres elements, tret dels articles i les preposicions que en formen part. Exemples:

Ratafia Catalana
Pollastre de la Raça Prat

- Denominacions de productes mitjançant el topònim d'origen

Els topònims d'origen que substitueixen el nom genèric del producte s'escriuen amb minúscules. Exemples:

un priorat de primera
un montsec molt gustós

Designacions diverses

Les marques dels productes s'han d'escriure amb majúscula inicial si fan referència a una marca concreta, i amb minúscula si es tracta d'un genèric.

Exemples:

una Analgílica	una aspirina
la cinta adhesiva de la marca Cel·lo	un rotlle de cel·lo
una llanterna Lot	una lot
unes Wamba	les vambes

4. Noms d'institucions, organismes i entitats

Nom propi de la institució, organisme, entitat, empresa o establiment

Les denominacions genèriques s'escriuen amb majúscules inicials quan entren en la composició del nom d'una entitat formalment constituïda. Quan s'esmenten en elles mateixes o es tracta d'un plural aglutinador s'escriuen sempre amb minúscules. Exemples:

Departament de Justícia	els departaments de la Generalitat els departaments de Justícia i de Cultura
Govern Civil de Barcelona	els governs civils de Catalunya
Presidència de la Generalitat	
Oficialia Major	
Capitania General de...	les capitanies generals estenen llur competència...
Ajuntament de Manresa	els ajuntaments d'Olot i del Prat...
Diputació de Tarragona	cap diputació no pot...
Comunitat Autònoma de...	les comunitats autònomes
Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana	tots els grups parlamentaris han de...
Polícia Municipal de Mataró	la policia municipal les policies municipals
el Registre Civil de Vic	el registre d'un departament és l'encarregat de... els registres civil i mercantil
Jutjat de Primera Instància núm. 1	els jutjats són a l'edifici...
Associació de Veïns del Poblenou	les associacions de veïns col·laboraran...
Ateneu Barcelonès	els ateneus de Catalunya
Universitat de Barcelona	les universitats han d'acomplir...
l'Hotel Principal	un hotel de categoria
El Llanernó (bar)	
l'Escola Barrufet	una escola de barri

la Borsa de Barcelona	
Forces Elèctriques de Catalunya	
Societat General d'Aigües de Barcelona	les societats d'aigües
Clínica del Remei	no hi ha prou clíniques està internat en una clínica
Teatre Lliure	actuen en un teatre

Designacions d'entitats juridicopúbliques i religioses

La mateixa norma anterior s'aplica a aquestes designacions. Els adjectius i els complements del nom, però, s'escriuen sempre amb minúscules. Exemples:

l'Església catòlica	les esglésies de tot el món
l'Església protestant	
casats per l'Església	s'han casat a l'església del barri
l'Administració catalana	una administració eficaç
l'Administració local	les administracions locals
els òrgans de l'Administració pública	les administracions públiques
l'Estat espanyol	els estats europeus una qüestió d'estat

Designacions d'òrgans de gestió

La mateixa norma de les institucions s'aplica als òrgans de gestió d'organismes i entitats oficials i no oficials. Exemples:

la Junta Directiva de l'Ateneu Barcelonès	tots els ateneus han de tenir una junta directiva
Consell de Direcció de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió	la Corporació Catalana és regida per un consell de direcció i una gerència
Secretaria General del Departament de...	les secretaries generals han de vetllar per...
s'ha rebut de la Vocalia de Muntanya del Centre Excursionista de...	les vocalies de cultura de les entitats cíviques...
Servei de Publicacions del Parlament de Catalunya	els serveis del Parlament
la Comissió de Cultura	els treballs en comissió
la Ponència nomenada ahir	aquesta qüestió no s'ha pogut estudiar en ponència
el Ple de l'Ajuntament del Prat	en les sessions dels plens...

Designacions incompletes

Sovint no es designen institucions o entitats mitjançant llur denominació completa, sinó per un dels noms que la componen, perquè se sobreentén pel context o per no repetir la denominació completa, que ja s'ha esmentat anteriorment. Aquesta part de denominació cal escriure-la amb majúscula inicial (tal com va quan és part del nom complet). Exemples:

el Servei de Publicacions ha de publicar... (en un context en què es parla del Parlament)

en la part positiva de l'Any, cal esmentar... (en un context en què es parla de l'Any Internacional de la Joventut)

l'Estat (per Estat espanyol)

la Generalitat (per Generalitat de Catalunya)

les Corts (per Corts Generals)

el Parlament (per Parlament de Catalunya)

el Govern (per Govern de la Generalitat o per Govern de l'Estat)

l'Administració (per l'Administració pública)

aquesta Direcció General (per Direcció General de Política Lingüística)

Designacions coreferents

Quan per designar una entitat o un organisme no es fan servir el nom o els noms que formen part de la seva designació oficial i s'hi fa referència per mitjà d'una denominació coreferent o sinònima, s'escriuen amb minúscula tots els substantius i adjectius. Exemples:

la cambra catalana

el consistori badaloní

la corporació municipal de Girona

aquesta entitat

aquesta empresa

aquest ens

aquesta institució

5. Fets i períodes temporals

Festivitats cíviques, religioses i polítiques

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i adjectius. Exemples:

per Sant Jaume
els focs de Sant Joan
l'Onze de Setembre
per Nadal
per Pasqua
Divendres Sant és inhàbil
enguany la Festa Major cau en dissabte
per Cap d'Any

Fets històrics singulars

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i adjectius. Exemples:

la Guerra dels Segadors
la Primera Guerra Mundial
el Sis d'Octubre
la Gloriosa
la Segona República
la Revolució Francesa
la Primavera de Praga

Divisions temporals

S'escriuen amb minúscula inicial. Exemples:

edat mitjana
gener, febrer, març...
dilluns, dimarts, dimecres...
primavera, estiu...

Moviments artístics i culturals

S'escriuen amb minúscula inicial. Exemples:

romànic
gòtic
barroc
modernisme

Però:

Renaixement
Renaixença
Il·lustració

6. Activitats educatives, científiques i socials

Cicles educatius, assignatures i disciplines

S'escriuen amb minúscula inicial. Exemples:

la formació professional (cicle d'ensenyament)
el batxillerat unificat polivalent
l'educació general bàsica
el primer cicle d'EGB*
el preescolar
no ha aprovat el dret penal
s'ha matriculat de filologia

*Nota: Les sigles sempre s'escriuen amb majúscules, encara que el nom sencer s'escriu amb minúscules. El poder d'atracció de les sigles probablement és la causa de moltes majúscules que no pertoquen, com passa amb els títols de moltes obres de consulta.

Cursos i seminaris

S'escriu en majúscula la inicial del primer mot. Exemples:

Curs de llenguatge administratiu
Seminari de redacció d'informes
Dret tributari local (seminari)

Congressos, simposis i jornades

S'escriuen amb majúscules inicials les denominacions que corresponen a designacions d'activitats oficialment instituïdes o amb una individualitat clara en la vida social. En canvi, s'escriuen amb minúscules les denominacions que corresponen a categories genèriques. Exemples:

el Primer Congrés de Metges de Catalunya	un congrés de metges
el Desè Simposi de Psiquiatria Infantil	una conferència sobre psiquiatria infantil
I Jornades sobre Lingüística Aplicada	les jornades sobre llengua
els Jocs Olímpics del 1992	cada quatre anys se celebren uns jocs olímpics

Comunicacions, ponències i discursos

Només s'escriu amb majúscula la lletra inicial del títol. Exemple:

“La tradició administrativa avui: mètodes i problemes” és una ponència de les Jornades sobre Tècniques i Mètodes d'Estudi del Llenguatge Administratiu.

Premis i distincions

S'escriuen amb majúscula la inicial del primer mot i tots els substantius i adjectius que componen la designació específica del premi o de la distinció. Exemples:

el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes
el premi Ciutat de Palma
el premi La Lletra d'Or
la Creu de Sant Jordi
la Copa d'Europa

4. Títols d'obres, publicacions i treballs

Títols de llibres, d'obres teatrals, musicals, cinematogràfiques i d'arts plàstiques

Només s'escriu amb majúscula la lletra inicial del títol (i les altres que correspon de fer-ho per les altres regles, per exemple: el topònim d'un municipi). Exemples:

La febre d'or (novel·la)
L'orfeneta de Menàrguens (novel·la)
La ciutat cremada (obra cinematogràfica)
Terra baixa (obra teatral)
El desconsol (escultura)
La vicaria (pintura)
Diccionari general de la llengua catalana
El més gran dels pecadors (disc)

Publicacions periòdiques

S'escriuen amb majúscules la inicial del títol i les inicials dels noms substantius i adjectius que el componen. Exemples:

Lo Verdader Català
Serra d'Or
El Temps

Col·leccions de llibres o altres obres

Igualment com les publicacions periòdiques. Exemples:

“El Balanci”
“Manuals i Formularis”
“Estudis i Propostes”

Parts d'una obra o d'una publicació periòdica

Els títols d'articles de revista, capítols, seccions, etc., d'un llibre, de poesies d'un recull, etc. i en general de qualsevol escrit no publicat independentment s'escriuen segons els criteris dels títols dels llibres. Exemples:

“Acords per a la normalització lingüística a l’Administració de la Generalitat”, publicat a *Llengua i Administració*.

Vegeu els articles publicats a la columna “El llenguatge” del diari *Avui*.

8. Tramitacions i títols de documents oficials

Títols de documents oficials i de les tramitacions corresponents

Els noms substantius i adjectius que componen el títol d’un document oficial s’escriuen amb minúscula inicial, llevat de la inicial del primer mot que designa la classe de document i dels noms propis que formen part del títol. Igualment quan es tracta de denominacions de tramitacions que corresponen al títol d’un document oficial. Les designacions genèriques de classes de documents i classes de tramitacions s’escriuen amb minúscules en tots els casos. Exemples:

Projecte de llei d’ordenació dels ensenyaments no reglats en el règim educatiu comú i de creació de l’Institut Català de Noves Professions	els projectes de llei del Govern un projecte de llei necessari
Llei d’habilitació de crèdits en el pressupost vigent per un import de 20.000 milions de pessetes, destinats a operacions d’inversió	les lleis de Catalunya una llei oportuna
Llei 8/1980, de 10 de març, de l’estatut dels treballadors Estatut dels treballadors	els estatuts de les comunitats autònomes
Proposició no de llei sobre...	
Proposta de resolució subsegüent a...	
Resolució 63/II del Parlament de Catalunya, sobre...	el BOPC publica totes les resolucions del Parlament
Reial decret legislatiu 2976/1983, pel qual es regula...	es va aprovar per mitjà d’un reial decret
Llei general tributària	les lleis d’organització territorial
Moció 24/II del Parlament de Catalunya, sobre...	les mocions es poden presentar...
Dictamen de la Comissió de...	un dictamen de comissió
Informe de la Ponència sobre...	els informes de ponència
pel Decret 53/1983, de 24 de juny, sobre...	els decrets emanats de l’Executiu
l’Ordre, de 20 de març de 1985, del Departament de Justícia, per la qual...	

Altres tramitacions

La denominació d'una tramitació que no correspon a un document amb títol propi, sinó a una actuació oficial, s'escriu amb minúscules en tots els casos. Exemples:

la interpel·lació al Consell Executiu sobre la política general de la funció pública
la pregunta a l'Hble. Sra. Consellera d'Economia i Finances sobre els crèdits oficials
la compareixença de l'Hble. Sr. Conseller d'Ensenyament davant la Comissió de Política Cultural

Parts genèriques de les obres i els documents legals

S'escriuen amb minúscula inicial. Exemples:

en el preàmbul es diu que...
a la disposició transitòria quarta
les disposicions finals
el capítol II
la secció vuitena
el títol primer
l'annex I
el que disposa l'article 43
d'acord amb l'apartat *b* de l'article 2

Informes, estudis i projectes

S'escriu amb majúscula la lletra inicial d'aquest tipus de documents amb títol propi. Les designacions genèriques d'aquests documents s'escriuen sempre amb minúscules. Exemples:

Programa de recerca i desenvolupament de...
Projecte de remodelació de...
es va presentar l'estudi L'economia catalana actual
Pla general de normalització lingüística

Documents acreditatius i carnets

S'escriuen amb minúscula. Exemples:

el document nacional d'identitat
el passaport
la cartilla de la Seguretat Social
la llicència fiscal

9. Noms de lloc

Pel que fa a l'escriptura dels noms de lloc en els mapes, ens remetem a l'obra de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, ressenyada en la bibliografia.

Noms de lloc catalans amb article

L'article s'escriu amb minúscula en tots els casos i experimenta les contraccions normals de l'article amb altres partícules. Exemples:

el Maresme
la Pobla de Mafumet
al Barcelonès
de l'Ebre
del Prat de Llobregat
Castellar de n'Hug
la Vall d'en Bas
els Omells de na Gaia

Noms de lloc no catalans amb article

L'article s'escriu amb majúscula inicial i roman invariable en els casos en què, si fos català, es contrauria. Exemples:

Las Bardenas
La Rioja
Los Angeles
Le Havre
d'El Bierzo

Aquesta regla no regeix, és clar, per als llocs no catalans amb forma catalanitzada, en què regeix la norma anterior. Exemples:

l'Havana
del Caire

Noms de demarcacions i de divisions territorials

S'escriu amb minúscules la designació genèrica que acompanya (potestativament) el nom d'una demarcació o d'una divisió territorial. Exemples:

la província de Barcelona
la comarca d'Osona
la diòcesi de Girona
la regió d'Alsàcia-Lorena

Noms d'entitats locals territorials

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i altres elements, tret dels articles i les preposicions, que componen la forma establerta d'una comarca, un municipi, un agregat, una entitat local menor o un barri. Exemples:

Molins de Rei (municipi)
la Vall de Bianya (municipi)
Sant Climent Sescebes (municipi)
el Molí de Fus (poblet)

Sant Andreu (barri)
Vielha e Mijaran (municipi)
el Baix Llobregat (comarca)
la Zona Franca (barri)

Noms d'accidents i llocs geogràfics

S'escriu amb minúscula la designació genèrica que els acompanya. Exemples:

el molí de les Heures
la mar Roja
la coma de Vaca
la collada de Toses
el cap de Creus
la península Ibèrica
la plana de Vic
el delta de l'Ebre (però, el Delta)
illes Medes (però, Illes Balears, per tal com es tracta del nom d'una comunitat autònoma)
ca l'Ample
can Costa
el mas Ventós
el monestir de Poblet (però, Reial Monestir de Poblet, per tal com es tracta de la institució monàstica)
el castell de Balsareny
l'ermita del Puig

Així mateix, s'escriuen amb minúscula inicial els punts cardinals, sempre que no siguin representats amb els símbols internacionals o bé formin part d'un nom de lloc. Exemples:

nord	NNE
sud	Oest americà
est	països de l'Est
oest	Àfrica del Sud

Noms de lloc històrics, geopolítics i geoturístics

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i altres elements, tret dels articles i les preposicions, que componen la forma establerta d'un nom de lloc històric, geopolític o geoturístic coreferent. Exemples:

el Principat de Catalunya (per Catalunya)
la Ciutat Comtal (per Barcelona)
la Ciutat Eterna (per Roma)
la Costa Daurada
el Tercer Món
l'Orient Mitjà

Noms de places, carrers i altres vies urbanes i interurbanes

S'escriu amb minúscula la designació genèrica que els acompanya. Exemples:

la plaça de Sant Jaume
el passeig de Gràcia
la rambla de Catalunya
el carrer Gran
el carrer Major
el carrer de la Riera Blanca
la ronda de Sant Pere
la travessera de Gràcia
la plaça Reial
la plaça del Rei
el pla de Palau
la ronda del Litoral
el moll de la Fusta
el raval de Santa Anna

També s'escriu amb minúscula l'abreviatura de la designació genèrica. Exemples:

pl. del Rei
pg. de Gràcia
c. del Consell de Cent

Però s'escriu amb majúscula inicial la designació genèrica quan aquesta designació és usada absolutament com a nom de lloc i quan ha deixat de ser genèrica i ha quedat fossilitzada. Exemples:

la Rambla
la Gran Via
el Camp de Mart
la Via Júlia

Noms d'edificis singulars

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i adjectius. Exemples:

el Palau Reial
la Llotja
la Borsa
el Palau de la Música

Dependències d'edificis

S'escriuen amb majúscules inicials quan es tracta d'una denominació específica d'una estança singular, i amb minúscules sempre que es designen aquestes dependències amb mots genèrics. Exemples:

el Saló de Sessions (en el cas del Parlament)

el Saló de Sant Jordi

el Saló de Cent

la Galeria dels Miralls (Versalles)

el saló de sessions del consistori

els salons nobles de...

la sala d'actes

una galeria d'art

Bibliografia

- DOPPAGNE, Albert: *Majuscules, abréviations, symboles et sigles*. Bèlgica (Duculot), 1979.
- GANDOUIN, Jacques: *Correspondence et rédactions administratives*. París (Armand Colin), 1980.
- Llei de l'organització comarcal de Catalunya (BOPC, 193, 01.04.87).
- Llibre d'estil del diari *El País*.
- Llista dels noms oficials dels municipis i de les entitats locals menors de Catalunya (DOGC, 1101, 02.02.89).
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José: *Diccionario de tipografía y del libro*. Madrid (Paraninfo), 1981.
- Normes d'estil de l'Oficina de Català de la Diputació Provincial de Barcelona.
- Normes que regien en la redacció del diari *Avui* abans del 1987.
- Normes sobre majúscules del Servei de Publicacions del Parlament de Catalunya.
- Projecte de llibre d'estil del *Diari de Barcelona*.
- Llibre d'estil de l'*Avui* (edició provisional).
- SPARER, Michel i SCHWAB, Wallace: *Rédaction des lois*. Quebec (Ed. officiel), 1980.
- *Toponímia i cartografia. Assaig de sistematització*. Barcelona (Institut Cartogràfic de Catalunya), 1985.
- Llei de normalització lingüística a Catalunya (DOGC, 322, 22.04.83).